

Akademiska kören med ledaren David Newkumet t.v. i kören,
under stor körmanifestation på Växjö konserthus 1992.
Längst t.v. Talis Vasko, som var konferencier.

Vokal växtkraft

Växjö – en stad med körtraditioner

Hans Linden och Boel Lindberg*

Växjö är en stad med ett ovanligt rikt körliv. Så har det hetat alltsedan slutet av 1800-talet. Att jämföra äpplen och päron är dock inte lätt – det finns småorter med den lokala kyrkans driftige kantor som enda kulturella motor, och i vissa sådana orter är andelen körsångare betydligt högre än i Växjö. Å andra sidan visar en kort jämförelse med städer av likartad storlek och struktur att Växjö faktiskt tycks ha visst fog för påståendet. Antalet fristående körer verkar, åtminstone vid en hastig jämförelse av Sveriges Körförbunds register och källor från några jämförbara städer, vara större än vad som annars är förekommande. Det gäller också större samarbetsprojekt mellan flera körer, organiserade av lokala körförbund och/eller enskilda körer.

Körverksamheten i Svenska kyrkan och i frikyrkosamfunden är inte beaktade i denna jämförelse. De orter som domineras av flera sådana har ibland en liknande struktur beträffande antal och större samarbeten som de fristående körerna har i Växjö, dock av naturliga skäl med en annan inriktning.

PROFILER SOM BYGGDE KÖRLIVET

Anledningen till att Växjö blivit en köraktiv ort kan man bara spekulera i. Kyrko- och skoltraditionen har säkert stor betydelse. Inte minst därför att de drivande och driftiga körledare som vi hittar i program och minnesskrifter har anknytning till kyrka och/eller skola och därmed tillhör tidens mer välutbildade. Bland dessa körledare kan nämnas Gotthard Arnér – organist och lärare, Axel Franzén – kantor, Folke Öberg – kantor och lärare i Ingelstad och på senare år Nils-Olof Berg – orgelbyggare, körledare för Allmänna Sängen i Uppsala, Akademiska kören och Växjö Madrigalkör, samt Hans-Olof Stavert – kantor och lärare. Men den som tycks lysa klarast av dem alla är Ber-

til Rask, som vid en jämförelse kan tyckas oöverträffad: Han var 1935–73 dirigent för Värends Hembygdkör, där han för övrigt var körsångare i kören från 1925. Pappa Axel var med och grundade kören 1907. Han var med och startade ABF-kören (sångarcirkel) 1936. Han grundade Växjö Körsällskap 1938 (Växjö musiksällskaps kör). Under 1940- och 1950-talen medverkade han som ledare i allsång, körsång, musik och amatörteater under ett tiotal år i Skid- och Friluftsförbundets ungdomsläger. 1948 invaldes han i styrelsen för Sveriges Körförbund. 1968 startade han Akademiska kören. Han var förbundsdirigent i Svenska Sångarförbundet och även vice förbundsdirigent i Smålands Sångarförbund och under 10 år förbundsdirigent i Sveriges Körförbund (1957–1967). 1954 och 1957 var han allsångsledare på Skansen. Han gjorde radioprogram för Utbildningsradion tillsammans med skolklasser från Ulriksbergsskolan.

FÖRÄNDRAD STRUKTUR

Både yrkes- och privatliv har idag en helt annan struktur, och det är förmodligen inte möjligt för en enda person att i dagens läge inta en så dominerande ställning som Bertil Rask hade. De senaste decennierna har solitära stjärnor därmed lyst med sin frånvaro och istället har en kader av körledare gjort sig kända för att dels med kraft driva sin egen kör, dels delta i gemensamma körprojekt.

Samhällsstrukturen är idag sådan att körledarna idag i regel bara åtar sig enstaka köruppdrag, som de förlägger som extraarbete utöver sina heltidstjänster som exempelvis musiklärare. Utanför storstan är det troligen svårt att försörja sig som körledare på heltid. Ersättningen är låg i förhållande till arbetsinsatsen och i vissa fall arbetar körledare t.o.m. helt ideellt. Det senare gäller också uppdragen som styrelseledamöter

* Karin Henrixon har bidragit med framtagning av flertalet källor till denna artikel.

och förbundsdirigenter i de körförbund som funnits och finns. Kultursverige har en stor tacksamhetsskuld till dem som sätter till tid och energi för att körsångare i gemen ska få en meningsfull körtillvaro.

Detsamma gäller förstås också de körsångare som, utöver att sjunga i kör, satsar mycket tid och kraft på att driva de konsertprojekt som vi hela tiden får ta del av i staden. Att körsång som sådan är en hälsosam företeelse råder ingen tvekan om idag. Frågan är dock vilken ställning allt detta kringarbete har i sammanhanget. Om någon körforskare åtog sig att titta närmare på körsångaren som samtidigt är entreprenör/producent/arrangör för körens konserter eller för gemensamma körproduktioner, så kanske svaren inte vore lika entydiga. Balansen mellan att göra det man brinner för – att sjunga i kör och att delta i körkonserter – och det man blir tvungen till i det sociala sammanhang som kören utgör, den balansen är förmodligen lite mer lätttrubbad än välbefinnandet att enbart gå till kören och sjunga loss. Därmed kommer vi in på kördynamiken som fenomen och vi vill gärna peka på några intressanta faktorer som styr livet i de fristående köerna, allt utifrån våra egna erfarenheter och iakttagelser av körlivet de senaste trettio åren. Om vi lite raljerande generaliserar körsångaren som sådan, så kan vi hitta tre typer:

1. Körsångaren för vilken de sociala omständigheterna betyder allt.
2. Körsångaren som obrottsligt följer ”sin” ledare i vått och torrt.
3. Körsångaren som vill sjunga en viss typ av repertoar eller i en viss typ av kör.

En kör som huvudsakligen är sammansatt av typ 1 är en bestående social företeelse, som trots periodvisa svårigheter med ledarrekrytering överlever decennium efter decennium. Föga förvånande är det manskörerna som är mest långlivade. Nöjet (och sannolikt i ännu högre grad nyttan) av att tillhöra ett permanent brödraskap gör förmodligen strukturen seglivad.

Om en kör övervägande har typ 2 bland sina sångare så kommer kören sannolikt att förtvina när den dynamiske och allsmäktige körledaren slutar eller byter kör. Undantag kan vi dock hitta

– Akademiska kören har klarat sig något så när genom ett par sådana ledarbyten, även om körsammansättningen har ändrats grundligt och nyrekrytering fått lösa brister i stämmorna. Detta tyder på en stadig kärna av körsångare som identifierar sig som ”sångare i Akademiska kören” och inget annat, dvs är dessa i någon mån att hänföra till kategori 1.

Körsångare av typ 3 hittar vi förstås i körer som nischat sig på en speciell inriktning, t ex barber shop, tidig musik eller nutida körlyrik. Denna typ av körer finner vi också i det rikhaltiga Växjöutbudet. Kyrkornas oratorie- och mässmusik tar vi inte upp här, trots att de ofta kan hänföras till samma kategori.

SAMVERKAN OCH KÖRFÖRBUND

Vi har redan berört samverkan mellan de fristående köerna, inom eller utanför ett körförbunds ramar. Ett flertal sådana arrangemang från första halvan av 1900-talet kan man läsa om i de citat som följer om respektive körer. Under de senaste decennierna hittar vi det återkommande kör- och allsångsprojektet ”Hela teatern sjunger”, där ett antal växjökörer samverkade i en helaf tonskonsert på gamla teatern i Växjö. Inom det relativt nystartade Kronobergs Läns Körförbund skedde också några sådana satsningar, t.ex. ”Grönskekonserten” på Växjö konserthus i början av 1990-talet – en miljömanifestation med Göran Fristorp som solist. Blandad Konfekt är exempel på en enskild kör som initierat och genomdrivit ett körsamarbete på Växjö konserthus. Detta projekt är hittills det enda större som genomförts i Växjö på 2000-talet.

Konceptet är klart publikvänligt och har alltid dragit fullsatta eller näst intill fullsatta hus, men det kräver också en producentinsats som kan bli väl tung för ideella krafter, vilket förmodligen är anledningen till att sådana samarbetsprojekt uteblivit på senare år. Detsamma kan förmodligen gälla körförbundens verksamhet. Växjöbygdens körförbund var sedan länge avsomnat, då Kronobergs Läns Körförbund startades i mitten av 1980-talet av Erling Rask (son till körgiganten Bertil Rask) och Hans Linden, till stor del för att få en lobbyorganisation för körfrågor då

Regionmusiken omorganiserades. Efter ett tiotal år var entusiasmen och orken uttömd bland de ideella krafter som drev förbundet, länsmusiken hade övergivit alla planer på att stötta körlivet, och även detta körförbund tynade sakta bort. Kvar finns idag det tidigare manskörsförbundet Smålands Körförbund, som blev ett landskaps-täckande förbund för alla körtyper i samma veva som Sveriges Körförbund breddade sin målgrupp till att gälla alla typer av körer. Smålands Körförbund har ett större upptagningsområde, betydligt fler körer och gamla traditioner att falla tillbaka på, varför sannolikheten att det ska överleva under en längre period är lite större än för tidigare förbund.

KULTURNATT OCH VÄRSTAD

En annan anledning till att samarbetsprojekt av större slag inte är så vanligt förekommande är möjligen att kultur- och fritidsförvaltningen i Växjö numera erbjuder ett par stående årliga arrangemang, som förvisso engagerar kulturlivet i stort och inte bara körer, men som ändå är en återkommande arena för körerna att visa upp sig för den publik de kanske annars inte skulle nå. Dessa arrangemang är Kulturnatten som infaller sista helgen i januari och Värstad som infaller i månadsskiftet maj/juni. Under ett fåtal år hade

Växjö också faktiskt en internationell körfestival, arrangerad av Music & Friends, en organisation under reseföretaget Scandorama. De har länge haft körfestivaler i större turistmetropoler runt Medelhavet, men beslöt i början av det nya millenniet att bredda verksamheten och fastnade då för Kronobergs län och Glasriket. Som mest invaderade ca 600 körsångare från främst våra grannländer men även från t.ex. Spanien, Tjeckien och USA staden andra helgen i juni. Festivalen var en musikaliskt anspråkslös företeelse utan tävlingsinslag och, självfallet med tanke på arrangören, turistiskt inriktad. Under den ekonomiska krisen 2009 såg sig arrangören nödsakad att ställa in festivalen på grund av för få deltagande körer. I skrivande stund vet vi alltså inte om den kommer tillbaka. Den sympatiska karaktären på festivalen var emellertid tilltalande och körmänniskor i Växjö hoppas på bättre tider. Dessutom var festivalen, sett ur ett instrumentellt perspektiv, en nyttig historia för Växjö kommun, vilket stadens politiker inte riktigt hann inse innan företeelsen försvann.

Efter denna generella betraktelse över körlivet i Växjö kommer vi in på en presentation av de körer som funnits och finns i Växjö – i den mån de är nämnda i någon källskrift. Materialet är rikligt och mångfacetterat och vi har valt att ibland låta de ursprungliga källorna tala för att vi ska få lära känna respektive kör ur flera synvinklar.

1990-talets stora körsamman-
dragning på Växjö konserthus,
initierad av Blandad Konfekt, som
också var huvudarrangör i en kör/
allsångskonsert som involverade
Växjös vid tillfället samtliga fristå-
ende körer.

Vi börjar med den källa som vi kommer att ösa tämligen mycket fakta ur, nämligen H Rundquist, Glimtar ur musiklivet i Växjö, *Växjöbladets jubileumsnummer VI* 1961:

1800-talet kan väl karaktäriseras som manskörssångens gyllene tid efter genombrottet vid universiteten. De sammanslutningar från 1840-talet och framåt med växlande namn, Stadens sångförening, Folksångföreningen, Skarpskyttarnas kör, Wexjö Allmänna sångförening, odlade alla manskvartettens genre. Blandad körsång före Växjö musik-sällskaps grundande 1867 förekom så gott som enbart vid läroverket, där trivialskolans yngre gossar representerade sopran- och altstämmorna gentemot de äldre elevernas och gymnasisternas tenor- och basregister. Men även vid läroverket odlades manskörsång, och folkskoleseminariets "Sylvia", tidvis synnerligen vältrimmad tävlade med framgång om publikens ynnest med äldre körer.

Manskörssång skulle bli den dominerande körförmen långt in på 1900-talet. Av de körer Rundquist nämner kom Sylvia, folkskoleseminariets manskör, att bli en av de mer seglivade. Kören grundades någon gång efter seminariets tillkomstår 1843 av elevkåren vid seminariet och fungerade jämsides med den övningskör som upprättades inom ramen för seminariets musikundervisning. Tidvis hade den mycket gott renommé. Detta tycks inte minst ha gällt i början av 1900-talet då Axel Franzén, sedermera kantor och grundare av Hembygdskören, var ledare för Sylvia. Medlemmar i kören kom bl.a. att medverka vid Musiksällskapets konserter. Vid seminariets nedläggning 1938 försvann också Sylvia, något som uppfattades som en extra förlust för staden. Det dröjde emellertid inte lång tid efter det att seminariet åter öppnats 1947 förrän också Sylvia återuppstod. Sångpedagogen Anna-Carolina Edholmer skriver entusiastiskt om de kontakter hon hade med kören efter återuppståndelsen. Kören gav färg och glans åt lärdomsstaden. Dirigenter som Sture Svensson-Sjönemo och Anton Ericsson liksom ett stort antal körmedlemmar tog privatlektioner av henne. Hon berättar:

På den tiden var det tradition att Sylviakören uppvaktade sina lärare med sång tidigt i ottan den 1 maj. En lastbil för omkring med kören uppställd på flaket, stannade framför respektive lärares bostad, levererade "Vintern ra" och övriga vårsånger, hurrade för våren och for i väg till nästa anhalt. Även jag fick del av denna glada uppvaktning och än

kan jag se, när Anton Ericsson balanserade på grindstolpen under sitt dirigerande. Där vilade inga ledsamheter, Sylvia-kören gav färg och glans åt lärdomsstaden. (A-C Edholmer, *Jag har gjort min stämna hörd*, s. 126)

Det som slutligen tog knäcken på kören var den stora anstormningen av kvinnliga sökande till folkseminariet efter det att det öppnades igen 1947. En som iakttar detta "förfall" med visst ve-mod är läroverksläraren Rundqvist som citerats ovan. I den historik över musiklivet i Växjö som han ställde samman för *Växjöbladet* 1961 beklagar han att Sylvias saga torde "vara all i samband med läroanstaltens 'feminisering'".

Rundquist nämner flera andra manskörer i sin översikt. Godtemplarkören uppstod under senare delen av 1800-talet och hade en blomstrande period runt sekelskiftet. Rundquist nämner särskilt att Elvy Blomdahl vid denna tid var upp-buren solist vid körens konserter. Men nedgångs-perioder följde. Utvecklingen vände igen när krafter som Rulle Carlman och Sven Klasson på 1940-talet tog sig an kören. En kör av helt annat slag var Tegnerska kvartetten, benämnd så efter körens grundare, läkaren Ylverton Tegnér. Den representerade främst en akademisk tradition importerad från Uppsala och Lund, och numerären höll sig som mest till ett dussintal sångare. Den var särskilt livaktig på 1910- och 1920-talen och biträdde då ofta vid konserter och aftonunderhållningar i Växjö, men sörjde också under några år för det vokala inslaget i föreläsningföreningarnas program runt om Växjö. Anna-Carolina Edholmer vet också att berätta i sina memoarer att kören utgjorde en sammanslutning av "stadens mera framstående herrar", en uppgift som stärker Rundquists uppfattning 1961 att kören främst hade karaktär av "ordenskör i intern form".

DAGENS MANSKÖRER

Värends Hembygdskör uppstod 1907 och levde kvar ända till slutet av århundradet då en fusion med Växjö Manskör kom till stånd. Mer om den sistnämnda kören och om fusionen berättas längre fram. Sven Ola Swärd ger i sin studie *Upplysning, uppbyggelse – bildning och nöje. Kultur i Växjö från 1840-talet till 1970* en möjlig förklaring till varför Värends Hembygdskör bildades. Före-

bilden kan ha varit den stora hembygdskör med 100 medlemmar som redan omkring 1900 hade bildats i Jönköping. Denna kör gjorde ett bejublat framträdande i Växjö 1905 och det går lätt att föreställa sig att växjöborna inte ville vara sämre. En av initiativtagarna var typografen Gustaf Norén. Ordförande i den första styrelsen blev järnvägstjänstemannen Einar Ewerlöf, vice ordförande målarmästaren Axel Pettersson och sekreterare polismannen Axel Rask. Man gick ut med en bred social rekrytering och knöt till sig en stor grupp kvalificerade arbetare men också lägre tjänstemän. Redan året efter starten stod kören fadder åt bildandet av Smålands Sångarförbund som företrädde de manskörer som nu fanns i Jönköping, Växjö, Kalmar, Eksjö och Tranås. Körens förste sångledare blev Amos Svensson från Alvesta. Han efterträddes av kantorn Karl Nilsson. Programbladen från den äldsta tiden visar en repertoar som knöt an till 1800-talets studentsångörelse. Här fanns exempelvis ”Frederic Pacius Suomis sång”, ”Björneborgarnas marsch”, ”Hell dig Du höga Nord”, ”Kung Carl och Däne liksom åskan bröder”.

År 1935 blev Bertil Rask, son till ovan nämnde Axel Rask, ledare för kören. Med honom följde nya, modernare tongångar. Han var emellertid också ytterst angelägen om att bevara den klassiska manskörsrepertoaren. Under en lång följd av år var han 1:e förbundsdirigent för Svenska Sångarförbundet, dvs. det nationella förbundet för manskörer. I denna roll kom han bl.a. att leda Smålands Allsångsdag på Skansen med 35 000 åhörare. Bertil Rask kvarstod som dirigent för Värends Hembygdskör ända fram till sin död 1975. Under 1960-talet hade han lett in kören på ett nordiskt samarbete som bl.a. innebar att kören tillsammans med Växjö Manskör gjorde konsertresor till Växjös nordiska vänorter. Under 1970-talet följde andra sångarutbyten med körer i Wales och Frankrike.

Rask efterträddes av Lars Ohlsson. En av körens f.d. ordföranden, Gunnar Carlberg, minns hur han 1978 med ungdomlig entusiasm ledde kören i ett bejublat ”Musikhistoriskt spektakel” – ett program som speglade manskörssångens repertoarutveckling under 1900-talet. 1982 firade kören 75-årsjubileum med en uppmärksam lovsångskonsert i Växjö domkyrka och en

capriceartad konsert i Katedralskolans aula. Då hade dirigentpinnen gått över till Lennarth Persson. Under hans tid skedde bl.a. ett körutbyte med Männergessangverein Velstove i dåvarande Västtyskland. På 1990-talet blev det ånyo bytte på dirigentposten. In trädde Sten-Roger Elmgren. Han utvecklade kören klangmässigt och lyckades med nya programidéer i form av utmärkta recitatörer lotsa kören fram till flera framgångsrika konserter i bl.a. domkyrkan. Vid denna tid startade också de diskussioner som ledde fram till att kören fusionerades med Växjö Manskör.

Växjö Manskörs offentliga debut ägde rum den 1 maj 1924 i Växjö Folkets Park. Namnfrågan var till en början inte helt självklar. Några ville kalla den Arbetarnas sångkör, andra föreslog Arbetarkören, Arbetarkommunens sångkör eller Växjöarbetarens sångkör. När man så småningom fastnade för benämningen Växjö Manskör var det för att detta var ett mer neutralt namn. Namnet indikerade också tydligt, i motsats till de flesta av de andra förslagen, att endast män kunde ansluta sig till kören. Bakom initiativet att bilda kören stod ett femtontal sångintresserade personer, flertalet järnvägstjänstemän, som vid ett möte i Östra folkskolan diskuterade hur en körverksamhet skulle kunna komma igång. Man förstod att medlemsrekryteringen knappast skulle

Växjö Manskör på långväga körresa 2006 prövar det isländska landskapets akustik under dirigenten Peter Nilssons ledning.

kunna baseras på enbart järnvägsanställda och tog därför kontakt med två nyckelpersoner som genom sin anknytning till fackligt och politiskt verksamhet kunde hjälpa till att vidga rekryteringsbasen. Dessa personer var guldsmeden Konrad Pettersson som var starkt engagerad för ABF, arbetarnas bildningsförbund, och Amandus Gustafsson, socialdemokrat och ordförande för metallarbetarförbundets avdelning 74 och en blivande framtidsman inom det socialdemokratiska partiet. Ett nytt möte lett av dessa ordnades och då bildades formellt kören. Konrad Pettersson trädde in som körens ordförande och Amandus Gustafsson dess kassör.

Körens andra framträdande skedde redan vid pingsthelgen 1924 och även denna gång i Folkets Park. På repertoaren stod traditionella vårsånger men också en sång som markerade körens hemmahörighet i arbetarrörelsen nämligen ”Medborgarsång” med text av Verner von Heidenstam och musik av arbetartonsättaren Frithiof Telenius. Denna sång hade bitit sig fast i arbetarkörens repertoar under rösträttskampens tid och var fortfarande populär i mitten av 1920-talet. Med tiden kom kören inte att skilja sig så mycket från Värends Hembygdskör vad gällde repertoar och övrig framtoning. ”Sekulariseringen” var fullbordad när kören 1973 fick nya stadgar utan några som helst politiska markeringar.

En av dem som väl känner körens öden från denna tid och framåt är körmedlemmen Kjell Rooth. Hans minns bl.a. hur kören 1972 gjorde sin första skivinspelning med EP-skivan *Hemma i Småland*. Körens 50-årsjubileum firades i november året därpå. Dirigent var nu Bertil Sjöberg. Bland årliga framträdanden som vid denna tid redan blivit regel var medverkan från 1968 i alla Minnesotadagar i Emigrantinstitutets regi andra söndagen i augusti varje år. Varje år framträdde kören också på Valborgsmässoafton och Svenska Flaggans dag och gav dessutom ett antal kyrkokonserter. 1979 gav man ut LP-skivan *Sånger och psalmer*, och 1993 var det dags för en CD-inspelning kallad *Småland-Småland*. Samma år firade kören 70-årsjubileum med radiorösten Hans Villius i en inspelad berättelse om manskörens dåvarande historia. Till denna hörde det uppmärksammade 60-årsfirandet 1983 då kören framträdde på Växjö Teater med gästspel av Harry Brandelius

som kapten i en sånglig världsomsegling.

Rooth kan också berätta om resor till vänorter som Aabenraa, Lojo och Hönefoss. Andra körresor styrde mot Lüneburger Heide, Wien, Paris och så småningom också USA 1996, där kören representerade Sverige vid Migration Jubilee, 150-årsfirandet av emigrationen. I kören ingick redan då en särskild barbershopsektion bildad 1984 som kallade sig Dacke Drängar (DD). DD bildade 1997 en egen självständig kör med egna stadgar och egen ekonomi och får lite längre fram i denna text också en egen presentation. En annan typ av utvidgning av körens verksamhetsområde gjordes 1992 när en särskild gosskörsektion, EMIL, sattes igång som en projektkör under ledning av Karin Boström. Försöket lades ner några år senare.

KÖR MED FUSIONSKRAFT

De ovan nämnda stadgeändringarna 1973 då Växjö Manskör släppte sin politiska bindning var ett av de incitament som skulle leda fram till en fusion mellan Växjö Manskör och Värends Hembygdskör trettio år senare. Det är väl också logiskt att tänka sig att körsångens breddning under 1900-talets andra hälft, med anspråksfulla blandade körer som tog marknad, bäddade för att manskörerna skulle inse det orimliga i att en stad av Växjös storlek höll sig med två fungerande manskörer. På Manskören VHK:s hemsida kunde man år 2000 ta del av denna nutidshistoria:

Manskörsfusion i Växjö

Det är inte bara stora företag som fusionerar. Nu har fenomenet spritt sig också till sångkörerna. Sedan början på mars är Växjö Manskör och Manskören VHK, Värends Hembygdskör i samma stad, en enda kör, Växjö manskör-VHK.

Förberedelsearbetet har pågått sedan något år, men diskussionerna om ett samgående har poppat upp då och då sedan tio år tillbaka. De båda körerna har gjort framträdanden ihop i Växjö i många år, vid Valborgsmässoafton och nationaldagen. När det dragit ihop sig till vänortsbesök i Hönefoss i Norge och Lojo i Finland har körerna rest tillsammans.

När körerna väl kommit så långt att det reellt var dags att gå ihop kunde Ulf Boström, ordförande i den nya styrelse som bildades, avslöja att det egentligen inte fanns något underlag för två manskörer i Växjö. Den nya kör som bildades –

Växjö manskör VHK – består idag av ca 60 sångare. Dirigent för kören blev Peter Nilsson som lett Växjö Manskör sedan 1998. Han och körens övriga medlemmar såg bara fördelar med samslagsningen. Gamla Växjö Manskör hade ont om första tenorer men sådana hade Manskören VHK gott om. De hade å sin sida brist på andra basar. Sådana fanns i Växjö Manskör. Samslagsningen satte punkt för något som en gång varit ett dominerande inslag i Växjö musikliv, nämligen manskörer. De två manskörer som på 2000-talet lever vidare – Växjö manskör VHK och Dacke Drängar – utgör en liten delmängd i den totala mängd av körer som idag lockar till sig sjungande växjöbor. En absolut majoritet av dessa är körer för blandade röster. Innan vi i nästa avsnitt fortsätter berättelsen över körlivet i Växjö genom att skildra hur dessa blandade körer uppstått, vuxit sig starka eller gått under skall också Dacke Drängar få en ordentlig presentation.

Dacke Drängar är en starkt specialiserad kör, med namn efter bondeledaren Nils Dacke. Upphovet till kören är kvartetten Struptaget som startades av Arne Svensson 1976. År 1984 inbjöds hela Växjö Manskör att öva en kväll till i veckan och till Arnes berså anlände 20 sångsugna her- rar. Kören fick en flygande start och var väldigt

snabbt etablerad som Kronobergs populäraste underhållare – leverantörer av glad sladdlös underhållning.

Dacke Drängar, idag 30 man stark, är en barbershopkör och medlem av SNOBS – The Society of Nordic Barbershop Singers. Genom SNOBS är kören också medlem i BHS – den amerikanska Barbershop-organisationen. Körmedlemmarna är entusiastiska amatörer – de flesta utan formell musikalisk utbildning.

Kören sjunger ofta på fester och möten, privat såväl som för industri och organisationer. Man har alltid ett sortiment av middagsunderhållningar att erbjuda, ofta med historisk bakgrund som spexet om Nils Dacke, en ”Viking show” och en ”Grottmann show”. Nästa show kommer att tilldraga sig i skepnad av ett MC-gäng. År 2004 spelade kören in en CD som representerar ett antal musikaliska resor som kören har genomfört genom åren. Den hittills längsta turnen ”Dacke Drängar Down Under Tour” gick 1990 till Australien – Brisbane, Sydney, Honolulu och Los Angeles. 1996 turnerade de i USA med ”US Tour 96”, en tjugo dagar lång turné med arton framträdanden i åtta stater. Andra länder som besökts är Frankrike, Österrike, Tyskland, Danmark, Norge, Finland och England. Jubileumsåret 2004 inkluderade inspel-

Växjös showkör framför andra, Dacke Drängar, poserar i gamla badhuset i Växjö, numera en del av konserthuskomplexet. Ledaren sedan starten, Arne Svensson, tronar längst fram.

Wexio Lady Lights under glansdagarna i början av 1990-talet – en stor och uppskattad damkör i Sweet Adelaide-genren (damernas motsvarighet till Barber Shop).

ning av CD:n *Irish Tour 2004*, med deltagande i Irish Barbershop Convention 2004 i Dublin och även en 20-års Jubileumsshow på Växjö teater.

Tre år senare blev kören bronsmedaljörer i Nordiska Mästerskapen och deltog 2008 i Världsmästerskapen i Nashville, Tennessee tillsammans med Stockholmskören The EntertainMen. Denna sammanslagna kör kom på en hedrande 14:e plats i körfinalen bland 28 distriktmästare från hela världen.

Dirigent sedan starten är Arne Svensson, maskiningenjör, som introducerade barbershop i Växjö. Han startade den första barbershopkvartetten utanför Stockholmsområdet 1976 och Dacke Drängar 1984.

DAMKÖRER HAR OCKSÅ FUNNITS

– OCH FINNS ...

I presentationen av manskörer här ovan fick Sylvia-kören inleda skildringen. Kören bildades av elevkåren vid folkskoleseminariet. I denna kår dominerade till en början manliga studerande, men anledningen till att man valde ett kvinnonamn för denna manskör är förborgad. På det småskoleseminarium som inrättades på 1860-talet fanns till en början endast kvinnliga studer-

ande. I den obligatoriska sång- och musikundervisning som de hade att följa ingick körsång som en självklar del i utbildningen. Källorna är emellertid i stort tysta om 1800-talets damköror vid småskoleseminariet. Det är först från några år in på 1900-talet som några glimtar om musikundervisningen och körsjungandet vid seminariet kan urskiljas. En kvinnlig seminarist, Elisabet Hagman, återger följande minnen från sina studieår på småskoleseminariet tidigt på 1900-talet:

Sångundervisningen innefattade i sig också musik. Självfallet fick vi lära oss läsa och skriva noter och i samband därmed lära oss allt om takt, rytm och nyansering. Vår sånglärarinna, Ester Forsman, var mycket duktig och stimulerande i sin undervisning. Hennes motto tycktes vara att lära oss sjunga ”direkt från bladet”. Vi övade mycket körsång, som vi sedan framförde vid skolfester. Vi besökte ibland lasarettet samt sanatoriet Lugnet och sjöng för patienterna där. Några av oss, fem-sex i vår klass, blev hösten 1917 uttagna till Domkyrkans Oratoriekör, och i december framförde kören Oratoriet Messias av Fr. Händel. Det hade krävt många övningar och mycken tid för oss, men – det var ju en ära att få vara med i en sådan kör. Och roligt! De flesta av oss var mycket intresserade av sång. En riktig liten sångfågel hade vi i vår klass – Svea Wickström, växjöflicka. Hon gladdde oss ofta med att sjunga solo. ”Jag gungar på högsta grenen”, var en sång hon gärna sjöng. Svea och andra som kunde spela orgel, fick spela i morgonbönen. (Elisabeth Hagman, ”Kristid och umbäranden” i Sten Almqvist m.fl., *Seminarier, seminarielärare, seminarister: historia kring seminarierna i Växjö*, Växjö 1979 s. 58–59)

På 1940-talet bildade Gotthard Arnér, då domkyrkoorganist men också lärare på småskoleseminariet, en kör som fick namnet Kristinakören. Kören var trestämmig och fick snabbt under Arnérs skickliga ledning en vacker klang. God kördisciplin var också något som snabbt uppnåddes. Läroverksadjunkten Rundquist nämner kören i sin historik och finner att den även med de dirigenter som följde efter Arnér, Th Lindahl och Tora Locrantz bevarade de goda traditionerna. Även Anna-Carolina Edholmer var förtjust i Kristinakören och den var möjligen en inspirationskälla för hennes egen Bländakören, också den en trestämmig damkör.

Samma år som Dacke Drängar bildades fick Växjö också en kvinnlig barbershop-kör, nämligen Wexjö Lady Lights, som startades av musikalären Lennarth Persson. Som erfaren körledare fascinerades han av de annorlunda stämmorna i barbershopen, nämligen tenor, lead, baryton och bas. Kören bestod då av ca 15 sångare. Denna kvinnliga motsvarighet till barbershop brukar kallas Sweet Adelines. 1987 tog Annica Claesson över dirigeringen och kören gjorde massor av uppträden, både egna konserter och framträdande på fester och företag. Kören deltog mycket på Music schools, där barbershop-körer från hela landet träffas för att träna på sångteknik, koreografi och scenframträdanden. Kören har också haft samarbeten med de manliga barbershopkollegorna i Dacke Drängar.

Wexjö Lady Lights blev chartrade 1992, vilket i barbershopvärlden innebär att man är så bra att man är godkänd enligt internationella barbershop-organisationen Sweet Adelines regler. Den nordiska motsvarigheten till denna organisation heter idag Nordic Light Region.

Samma år fick kören tävla för första gången, den gången med tjugo damer på scenen. 1994 års tävling gick i Västerås och då kom kören sexa i stora tävlingen och tvåa i ”small chorus award”. Kören hade nu vuxit till 40 sångare. 1996 gick tävlingen i Älvsjö, där kören kom fyra i stora tävlingen och vann i ”small chorus award”.

Under dessa år var flera av körsångarna och dirigenten Annica mitt i livet med många graviditeter och detta innebar många glittrande mammaskälar. Kören hade under dessa år en vice diri-

gent, Åsa Månsson, för att körens alla konserter och uppträden skulle fortgå.

År 1999 tog Ann Isaksson över dirigeringen och kören tävlade återigen år 2000 och 2003.

Åren mellan 2003 och 2007 försökte en mindre, men tapper skara Lady Lightare hålla igång både sångstil och kör utan dirigent. År 2007 fick kören slutligen en ny dirigent i Anna Ivarsson och kören kunde åter stadga sig och börja växa till.

På 2000-talet har åter välklingande och disciplinerad trestämmig körsång i diskantläge kunnat höras i Växjö från den vokalensemble som musikalären Pia Bygdéus byggt upp inom ramen för musikutbildningen på Växjö universitet.

BLANDADE KÖRER

Blandad körsång, dvs. körmusik med sångare i bas-, tenor-, alt- och sopranläge har funnits i Växjö åtminstone från tidigt 1600-tal. Det var länge endast läroverkets manliga elever som utförde den och för att klara de högre stämmorna tog de hjälp av gossar från de lägre klasserna. Det dröjde långt in på 1800-talet innan kvinnor släpptes in i dessa sammanhang och detta gällde särskilt om körsången hade en funktion i något offentligt sammanhang. Ett sådant finns dokumenterat från mitten av 1800-talet. Ellen Leijonhuvud, krönikör när Växjö Musiksällskap fyllde 100 år 1967, beskriver hur den 1852 bildade Stadens sångförening i Växjö året efter sitt grundande, framträdde vid en ”musikalisk soiré med dans” med ett program där det förekom blandad körsång. 1860 efterträddes denna sångförening av ett sällskap som kallade sig Folksångföreningen. Namnet antyder att denna nya förening hade en mer demokratisk sammansättning. Igångsättare och dirigent för båda dessa körer var domkyrkoorganisten Johan Peter Lönngren (1816–1874).

Det verkliga lyftet för blandad körsång kom emellertid med bildandet av Växjö Musiksällskap 1867. Återigen var Lönngren den drivande kraften. *Smålandsposten* var på plats när sällskapet första gången framträdde inför publik och berättar om hur sällskapets bestående av ”omkr. 40 medlemmar, såväl herrar som damer” anförda av Lönngren inför en inbjuden skara av 300 personer hade ”nöjet att utom åtskilliga andra vackra

Två bärare – på var sin sida av dirigentpulten – av körlivet i Växjö under flera decennier, dirigenten Bertil Rask med körsångaren och körentusiasten Eva Bergensträhle t.h. och hustrun Birgitta t.v.

körer och solonummer få höra A.F. Lindblads storartade och serdeles anslående 'Om Winterqwäll' (soli och chörer)." Andra verk som också uppfördes var "Ädla skuggor, vördade fäder" ur Naumanns *Gustaf Vasa* och Lönngrens "Adventshymn". Musiksällskapet förfogade vid denna tid inte över någon orkester utan behövt ackompanjemang utfördes på piano, oftast i fyrehändiga arrangemang. I december 1875 meddelar *Smålandsposten* att musiksällskapet, som efter en tids vila återuppstått, fått vind i seglen. Det hade då 33 ledamöter, 18 damer och 15 herrar och sångledare var nu C.W. Åström. I notisen framkastas förslaget att sällskapet skall slå sig samman med det nyligen bildade Musikkapellet. Görs detta "så skola äfven våra 'glada behof' blifwa tillgodosedda och musikens framtid inom vårt samhälle betryggas". En sådan samverkan kom också till stånd och under efterföljande decennier fick instrumentalmusiken successivt en mer framträdande roll vid Musiksällskapets framträdanden. Vid sekelskiften upptog spelåret som regel en folkkonsert för allmänheten och två soiréer för medlemmarna. Anordnandet av folkkonserter hade börjat under 1890-talet, och i och med dessa blev det Musikkapellet som började få den största rollen i sällskapets verksamhet, även om solister och sångare ofta medverkade. Från de två första decennierna av 1900-talet rapporteras bl.a. om att sällskapet gav framföranden av Andreas Halléns festkantat "Sverige", Glucks "Orfeus", Haydns "Skapelsen" och Rossinis "Stabat Mater". År 1919 stod Cherubinis "Requiem" på programmet. Det visade sig vid detta tillfälle svårt att samla sångare till det krävande verket. Efterlysningar i tidningarna efter sångare och ideliga kallelser till repetitioner visar att rekryteringen gick trögt.

Musiksällskapets verksamhet låg helt nere 1924–26. Orsak var dels sjunkande intresse hos allmänheten och orkesterns amatörer, dels de tariffbestämmelser som Musikförbundet infört. Hösten 1926 skedde en nystart och då bildade sällskapet en ny blandad kör som lockade till sig många medlemmar. De ekonomiska bekymren var emellertid stora och det var först efter att sällskapet 1928 anslutit sig till Sveriges Orkesterförningars Riksförbund (SOR) som en förbättring inträffade. Anslutningen innebar att sällskapet fick kommunalt och statligt stöd för att bedriva

en mer regelbunden konsertverksamhet. Därmed inleddes också en period där sällskapets orkesterverksamhet tack vare bidragen kunde knyta till sig fler yrkesmusiker och ren instrumentalmusik fick därmed större betydelse i programmen (om detta kan läsas mer i Boel Lindbergs bidrag i denna antologi). Stora verk för kör och orkester uppfördes även fortsättningsvis men relativt sett minskade körens betydelse i sällskapets totala verksamhet.

Detta var en av de viktigaste orsakerna till Bertil Rasks initiativ 1938 att bilda Växjö Körsällskap. Kören blev drygt 50 år innan den lades ned. En alltmer heterogen och åldrande skara körsångare och brist på kördirenter var bidragande orsaker. En av Växjös många och mångåriga körentusiaster, Eva Bergensträhle, var medlem i kören och skrev till körens 50-årsjubileum en kort historik. Beskrivningen här nedan bygger mycket på hennes berättelse men också läroverksadjunkten H. Rundquists fylliga beskrivning av Växjös musikkiv från 1961 har utnyttjats.

Ett viktigt motiv för Rask att bilda Växjö Körsällskap var svårigheterna att utan regelbundna repetitioner sporadiskt samla en kompetent körensemble som kunde utföra större vokala verk. Musiksällskapets styrelse hälsade därför med glädje Rasks initiativ att hösten 1938 bilda en fristående blandad kör. Den nybildade kören fick snabbt många medlemmar. Den föreföll, menar Rundquist, inledningsvis ohanterligt stor men Rask lyckades snart få bra balans mellan stämmorna. Repertoaren dominerades till en början av visor i folkton i allehanda arrangemang. Här ingick också de originella körsättningar av folkvisor som den allför tidigt bortgångne Knut Håkanson gjort. Klassiska verk av Adolf Fredrik Lindblad och Wilhelm Peterson-Berger ingick också från början i repertoaren. För att finansiera sin verksamhet anordnade körsällskapet soiréer på

stadshotellet. Publiken fick då lyssna till Wienervalser m.m. av kören och dansa till Musiksällskapets orkester. Folkviserepertoaren uppfördes på sångaftnar i föreläsningsföreningens regi. Tidigt anordnade man också sångstämmor och Afton i Folkton med körsång, uppläsning och allsång i läroverkets aula.

Kören samverkade också tidigt med Musiksällskapet. Bland viktiga framträdanden ihop med detta kan nämnas insatserna vid Växjö stads 600-årsjubileum 1942 då Einar Skagerbergs (musik) och Johan Spoléns (text) kantat *Vårdträdet* uppfördes. Samma år medverkade kören också vid Musiksällskapets 75-årsjubileum med insatser i kantaten *Småland*, komponerad av sällskapets dirigent Gustav Svensson. Denna kantat uppfördes också vid Musiksällskapets 100-årsjubileum och återigen svarade Växjö Körsällskap för sången. Kören medverkade vidare i Skagerbergs kantat *Sång till livet*, som uruppfördes 1951 och i Einar Eklöfs kantat *Jorden sjunger*.

En annan samverkanspartner var domkyrkan. Under Gotthard Arnérs tid var kören med om att under dennes ledning och tillsammans med domkyrkokören uppföra Händels oratorium *Sim-*

son liksom Bachs *Johannespassion*. Med efterträdaren Ture Olsson som ledare uppförde samma två körer Händels *Messias*, Mozarts *Requiem* och Otto Olssons *Te Deum*. Överhuvudtaget tycks körens förmåga att ta kontakt med andra ensembler och körer skapat många rika upplevelser både för körmedlemmarna och publiken. På 1970-talet blev Regionmusiken och musiklinjen på S:t Sigfrids folkhögskola viktiga partners och tillsammans lyckades man få till stånd ett uppförande av Haydns *Årstiderna* med konserter i Växjö och Värnamo. Kontakt etablerades även med Växjö-ortens folkdanslag och ur detta växte flera parkkonserter fram men även en gemensam satsning på ett dramatiskt framförande av Bachs *Bondekantat*.

Men Växjö körsällskap kom också att ensamt stå för framföranden av större verk som Lars-Erik Larssons *Förklädd gud*, Anders Öhrwalls *Gaudete* och Norman Luboffs *African Mass* för 8-stämmig kör, solo och slagverk. Den senare gavs i Växjö domkyrka både 1973 och 1975. ”Skapelsen” ur *Kalevala* av Lennart Nilo är ett annat modernt verk som kören gav sig på. Dirigent då var Hans Linden.

Ett av många körsamverkansprojekt i Växjöbygden – Växjö Körsällskap och Ingelstadkören under Hans-Olof Staverts ledning framför tillsammans med Regionmusiken Mozarts *Requiem* i Östra Torsås kyrka 1977.

Inom körsällskapet fanns det under en kort tid på 1970-talet en särskild damkör som leddes av Birgitta Jönsson. Den framträdde bl.a. i John Fernströms *Concertino för liten orkester, flöjt och damkör* vid en konsert anordnad av Växjö Musiksällskap 1974. Växjös kommunale musikledare vid denna tid, Janis Ozolins, dirigerade. En lång rad andra framträdanden som skapat minnesvärda stunder för en mängd växjöbor nämns också i Eva Bergensträhles fylliga historik över kören. Deltagande i Slottspelen Kronoberg under ett tiotal år från 1979 räknas upp liksom medverkan i Hela teatern sjunger. Stående inslag i körens verksamhet var vidare sång på sjukhus och vårdhem i Växjö. Sångarresorna till rikssångfester, sångstämmor m.m. var legio och inleddes under Bertil Rasks tid som dirigent för kören 1938–75. Efter Rask följde som dirigenter i tur och ordning Ladislau Müller, Hans-Olof Stavert, Håkan Ivarsson, Hans Linden, Mats Sindenius och Jan Cedmark.

Under krigsåren på 1940-talet uppstod en ensemble som kallade sig A.M.S., en förkortning som skulle uttydas till *Amici Musicæ Sacræ*, dvs den andliga musikens vänner. Ledare var först Gösta Ramsten och senare Gotthard Arnér. Vännerna sjöng mest i medlemmarnas hem och framträdde endast ett par gånger offentligt. Förutom den sakrala äldre musik som kören inriktade sig på försökte man sig också på madrigaler. Verksamheten upphörde efter några år, sannolikt i samband med att Gotthard Arnér flyttade till Stockholm i början på 1950-talet. Dit hade redan tidigare också Gösta Ramsten flyttat.

År 1968, trettio år efter det att Växjö Körsällskap startat, bildades för första gången en akademisk kör i Växjö. Året dessförinnan hade Lunds universitet fått igång en filial i Växjö och körens tillblivelse hängde samman med detta. Körens uppgift var att bland studentkårens medlemmar och övriga i staden bosatta akademiker utöva körsång och i samband därmed anordna offentliga framträdanden. Namnet på initiativtagaren och Akademiska körens förste dirigent låter vid det här laget bekant: Bertil Rask. Han gjorde en framställan till drätselkammaren som beviljade ett bidrag på 2000 kr till kostnader för att bilda en akademisk kör i Växjö. Den historik om kören som här följer bygger på uppgifter från Berit

Bergön, Helena Martinsson, Annika Noresson, Lennart Noresson och Egon Petersson, samtliga under längre tid medlemmar i kören.

Rask drog igång körverksamheten redan i samband med terminsstarten i september 1968. Ingvar Dominique valdes till ordförande och Rask var självklar dirigent. Redan från starten var anslutningen god – 55 sångare fanns listade i det första årets medlemsregister. Ekonomin kunde klaras därför att kommunen gav ett årligt bidrag till kören. Under det första året gjordes åtta framträdanden i staden. Även under följande år var kören livaktig med ett 60-tal medlemmar. Snart aviserade dock Rask sin avgång vilket fick *Kronobergaren* att 1974 slå upp rubriken ”Var finns en ny körledare?” Denne fann man snart i Thomas Engdahl, som 1975 tog sig an kören. För att få mer stabilitet i verksamheten inbjöds nya sångare via skolorna att bli medlemmar och det ledde till att även icke akademiker anslöt sig. År 1978 tog Nils-Olof Berg över taktpinnen och höll i den fram till dess Barbro Fellingner hösten 1986 blev dirigent. Hon efterträddes efter ett par år av David Newkumet som förblev kören trogen fram till 2001. Hans Linden trädde då in som ledare och han fanns kvar i denna roll fram till 2006. Verksamheten låg nere en del av höstterminen detta år fram till dess David Newkumet övertalades att åter ta sig an kören.

Bland minnesvärda konserter som Berit Bergön och de andra nämnda körmedlemmarna särskilt lyfter fram finns den konsert som gavs i oktober 1975 som en hyllning till den nyss avlidne Bertil Rask. Kören framträdde då tillsammans med Växjö Körsällskap och medlemmar ur Värends Hembygdskör. Huvudnummer var Lars-Erik Larssons *Förklädd gud*. Satsningen på att uppföra Henry Purcells enaktsopera *Dido och Aeneas* från sent 1600-tal var en annan stor utmaning. Förberedelserna inleddes 1982, samma år som Erling Rask blev ordförande för kören. Det innefattade deltagande i en studiecirkel där verket grundligt utforskades. Uppförandet skedde i mars 1983 i regi av Adrienne Lombard. Fyra föreställningar klarade man av. Recensionerna var mycket goda. Det blev de också efter en konsert med Carl Orffs *Carmina Burana* på programmet som genomfördes 1994 i Växjö Konserthus. Konserten upprepades 1999 och gjordes då i samarbete med

Växjö stads symfoniorkester. Ett tredje uppförande ägde rum 2006. Kören uppträdde vid detta tillfälle tillsammans med gäster från bl.a. Växjö vänorter – minst 200 sångare deltog – i ett framförande som lovordades som lysande. Följande år inleddes ett samarbete med universitetets storband inför ett framförande av Duke Ellingtons *Sacred Concert*.

Akademiska kören har med åren blivit en synnerligen vittberest kör. Den första stora körresa som nämns i annalerna är den som 1980 företogs till Bad Schwartau i Tyskland. Redan året därpå besöktes Finland med konserter i Åbo, Tempelkyrkan i Helsingfors samt i vänorten Lojo. 1985 fanns resmålet åter i Tyskland. Kören framträdde då med *Brahms Ein deutsches Requiem* i Ratzeburg tillsammans med lokala körer och musiker. Fyra år senare, 1989, gick körresan till Spanien. När David Newkumet tagit över taktpinnen vågade man sig så småningom 1992 på en resa till USA där ett flertal konserter gavs i Minnesota. Redan året därpå var det dags för besök i Köpenhamn och tre år senare deltog ett 25-tal medlemmar ur kören i en nordisk-baltisk körfestival i Riga, Lettland. ”Ett dramatiskt inslag var att strax innan konserten skulle starta och hedersgästerna var i antågande smällde en bomb – dock utan att någon kom till skada”, berättas det i kör-ens krönika. Fortfarande med David Newkumet som ledare reste kören än en gång på körresa till USA år 2000. Därefter förefaller man ha hållit sig på hemmaplan.

Här ovan har nu unika tillfällen för kören beskrivits. Andra framträdanden har varit regelbundet återkommande och gett kören traditioner att försvara. De årliga julkonserterna är en sådan tradition, som inleddes 1978 då kören firade sitt 10-årsjubileum med en konsert på museet i Växjö. 1996 gjordes denna julkonsert extra festlig med Cyndee Peters som gäst. Julkonsertprogrammet upprepades detta år även i Kalmar och Jönköping. Några julkonserter har haft Anders Öhrwalls *Gaudete* på programmet. 2003 inbjöds kören att medverka i Tommy Körbergs julkonsert i Växjö.

Exklusivitet är knappast ett ord som förknippas med Akademiska kören. Istället finns många exempel på att kören sökt samarbete med andra körer. År 2003 sticker i detta avseende särskilt ut.

Då genomförde Elmekören, Örkensångarna, Köriosa och Akademiska kören gemensamt konserter i Växjö, Älmhult, Emmaboda och Braås. Det var samma år som ovan omnämnda samarbete med Tommy Körberg skedde.

Då Nils-Olof Berg lämnade Akademiska kören 1986 var avsikten att starta en ensemble med inriktning på främst tidig musik. Ett antal av körens sångare följde med honom och bildade Växjö Madrigalkör, som under hela sin historia hållit den tidiga musiken högt. Flera mindre kända sånger och verk från renässans och tidig barock har framförts, men även sällan hörd wienklassisk kyrkomusik och sällan framförda verk av 1800-talstonsättaren Elfrida Andrée. Dirigentens musikhistoriska intresse har med andra ord nischat kören ordentligt.

År 1997 avgick Nils-Olof Berg som ledare och tog över under några år innan en pensionerad Nils-Olof återfunnit ork och lust och ånyo tog sig an kören.

På körens hemsida återfinns bl.a. följande information:

I en stad med ett så rikt musikliv som Växjö finns det plats för körer med olika specialintressen. Det är bland annat bakgrunden för Växjö Madrigalkör, som kom till hösten 1986. När kören startade bestämde vi oss för att främst arbeta med världslig körmusik från renässansen, madrigaler och visor från olika länder som vi framför på originalspråk. Och därmed var namnet givet.

Växjö Madrigalkör reste också utomlands. Här ses kören tillsammans med dirigenten Nils-Olof Berg i Ratzeburg 1989.

Madrigalen har sitt ursprung i Italien och kom på 1500-talet att beteckna en profan körmusik som kunde kombineras med nya litterära uttrycksformer. Text och musik samverkade på lika villkor. Framstående madrigalkompositörer från denna tid är bland andra Andrea Gabrieli, Orlando di Lasso och Claudio Monteverdi. Efter 1600 blomstrade madrigalkonsten rikast utanför Italien. De förnämsta verken i denna genre kom till i England av tonsättare som Thomas Morley, William Byrd och Orlando Gibbons. I våra dagar har intresset för madrigalerna pånyttfötts och tillhör favoriterna bland många sängkvartetter, dubbelkvartetter och blandade körer.

Med åren har Växjö Madrigalkör arbetat fram en kyrkomusikalisk repertoar som består av verk som man sällan finner på den vanliga kyrkokörsrepertoaren i Sverige. Kören har f.n. drygt 20 medlemmar, sångare i olika åldrar och med olika yrken och intressen. Det är inte bara i Växjö som konserter getts utan arenor för framträdanden har också varit platser i södra Sverige, i Danmark och i Tyskland. Nils-Olof Berg är förutom dirigent också instrumentbyggare och många orglar liksom cembali och andra klaverinstrument är försedda med hans signatur.

Blandad Konfekt är på sitt sätt också en nischad kör, men då handlar det inte om repertoar utan om framträdandepaxis. Lättsmält repertoar med stor showpotential har blivit körens signum,

vilket inte minst blivit uppenbart under succén ”Allans salonger” som inleddes hösten 2005. Därmed gjorde kören verklighet av en gammal dröm med ett ”Wallmans salonger-koncept”, vilket innebar en helkväll med supé och musikframträdanden av kören i alla de former. Två planerade föreställningar resulterade i ytterligare två extraföreställningar. Succén upprepade sig även 2006 med fem fulla salonger och hösten 2008 var det åter högtryck på Allans salonger. Grunden till kören Blandad Konfekt lades på dåvarande lärarhögskolan Västerled i Växjö. Körens första ledare var Katarina Willstedt. Körledare sedan 1987 är Allan Rogers, verksam som musiklärare vid Katedralskolan i Växjö. Kören firade sitt 20-årsjubileum i november 2003 med en bejublade konsert tillsammans med tradjazzbandet Svennes Svänggång på Palladium i Växjö.

När förre domkyrkoorganisten Knut Sitell gick i pension saknade hans hustru körsången, varför hon övertalade maken att starta en ny kammarkör 1998. Så berättas historien om Knut Sittells Kammarkör – hur det egentligen är med den saken får man nog prata med dirigenten om. Kören satte tidigt sin profil med romantisk, neo-romantisk och nutida körlyrik som huvudsaklig

Kören Blandad Konfekt i 2007 års upplaga har redan avverkat ett par av en serie uppskattade ”Allans salonger” – helafton på krogen med underhållande körmusik som bärande tema. Körledaren Allan Rogers gömmer sig längst bak, tredje från höger.

Knut Sitells Kammarkör heter numera Växjö Vocalis och leds av Hans Linden. Här ses kören under repetition inför en körshow på kulturhuset Palladium i Växjö.

repertoar och med högt ställda kvalitativa mål. Ett flertal körresor gjordes, med framträdanden i Skåne, Blekinge, Kalmar län, på Bornholm, i Bohuslän, i Storkyrkan och Slottskyrkan i Stockholm. År 2004 lämnade Knut med ålderns rätt över ledarskapet till Hans Linden, som fortsatt i samma anda men även breddat repertoaren med den lättlyssnade, men svårsjungna körunderhållning som landets kammarkörer gärna biter i. Kören har också bytt namn till Växjö Vocalis. Ett körjazzprojekt med musik av Dan Evmark och Lars Gullin har också genomförts tillsammans med Margareta Evmark Band och Jan Allan. Konserterna genomfördes 2007 och 2009 i Växjö och Vissefjärda, som var Gullins hemort under hans sista år i livet.

Många startförsök med små sångensembler har gjorts under åren. I de flesta fall blev det inte mer än just ett startförsök, men undantag finns. Under några år visade Vocal sense under Allan Rogers ledning vägen för ensemblesjungandet. Sveriges Körförbund med flera körorganisationer har med tiden också omdefinierat ordet kör och släpper nu även in smågrupper som tidigare enbart benämndes vokalensembler, dubbelkvar-

tetter eller enkelkvartetter. Viva vox är en sådan ensemble, som med Erling Rask som drivande kraft existerat sedan mitten av 1980-talet och som framför en blandad repertoar. En liknande ensemble, fast med betydligt ungdomligare profil, är Inslaget, som bildats av några tidigare studenter vid Växjö universitet och som liksom Viva vox satsar på en blandad repertoar med högt underhållningsvärde.

Skolornas musikverksamhet innehåller ofta körsång av skilda slag, men de har oftast av naturliga skäl en mer tillfällig karaktär. Två undantag är Växjö musikskolas kammarkör som under Birgitta Jönetegs ledning hann avverka åtskilliga körår under 1980-talet med varierad repertoar och ett stort antal konserter, samt Clustret, som musiklinjen vid S:t Sigfrids folkhögskola kallade sig när den framträdde som kör. Hans Linden var ledare för Clustret under ett decennium och hann även ta kören till en hedrande tredjeplats i den körtävling som arrangerades under körstämman i Skinnskatteberg 1986.

Ingelstadkör under grundarens, kantor Folke Öberg, ledning.

KÖRER I VÄXJÖS YTTEROMRÅDEN

Vi avslutar denna redogörelse med två perifera körer, nämligen Örkensångarna och Ingelstadkör. Dessa körer är de enda fristående i Växjö kommuns ytterkanter som har en längre historia. Örkensångarna bildades 1982 av ett antal sångsugna friluftsförare i Braås. Sven-Allan Åberg åtog sig ledarskapet till den nya kören och uppehöll det i fem år, då körmedlemmen och läraren Eskil Fransson tog över. Två år senare värvade han själv Hans Linden till ny körledare, en syssla som han uppehöll i två decennier så när som på ett halvårs paus, då David Newkumet tog över. Profilen är inte alltför olik Blandad Konfekt i Växjö. En varierad repertoar med inriktning på körshow, men även med fasta program för advent, jul, valborg och sommarkyrka på repertoaren. Ett stort antal sådana shower med olika profil har producerats genom åren och kören har gjort framträdanden i Småland, Halland, Blekinge och Skåne. År 2007 bytte kören namn till Viibra-kören (uttytt Vi i Braås). Sommaren 2009 avgick Hans Linden som körledare och ersattes av Elisabeth Stoltz-Niklasson.

Ingelstadkör presenteras avslutningsvis med hjälp av en historik skriven till Ingelstadkörens 65-årsjubileum som är tillgänglig på körens hemsida. Om upprinnelsen till kören berättas:

Våren 1936 fick kantorn och läraren i Östra Torsås Folke Öberg en förfrågan av ungdomsföreningen SSU och Godtemplarlogen i Ingelstad om han ville samla en kör för att sjunga vid valborgsmässobålet. Kantor Öberg hade redan en barnkör, och genom den hade han lärt känna den musikaliska familjen Carlsson på Dalång med stor och skönsjungande syskonskara. Anna, Tage och Sixten vidtalades, och visst ville de vara med. Det ville syskonen också. Vid något tillfälle var de tio i kören.

Kören framträdde vid kyrkliga högtider, första gången vid påsken 1936, vid valborgsmässosofirande och föreningsfester, man besökte ålderdomshemmet och Ingelshov och höll årligen kyrkokonsert till förmån för Lutherhjälpen, vilket fortfarande är tradition.

Stora musikaliska familjer tycks det finnas gott om i Ingelstad. Sångintresset har alltid varit stort i orten. Kören hade 30 medlemmar 1953 och de som en gång börjat i kören har oftast varit den trogen även om de flyttat till närbelägna orter. Folke Öberg, grundaren och körens ledare från starten, pensionerades från sin tjänst 1968 och samma vår avtackades han i varma ordalag i samband med körens vårkonsert. Hans efterträdare som dirigent blev kantorn och läraren i Östra Torsås, Jan Borgström. Verksamheten fortsatte i samma goda köranda som Öberg byggt upp. Kören har ofta lyckats vara självförsörjande med solister. I körens historik nämns från de tidiga åren Tage Carlsson och hans brorsöner Curt och Bengt. Från senare år framhålls Karin Broström, Eva-Liz Carlsson, Birgitta Nilsson, Yvonne Tuveson-Rosenqvist, Eva Johansson, Linda Berglund, Jan-Magnus Ekblad, Peter Nilsson och Mats Sindenius. Den senare har även medverkat som musiker och dirigent.

På körens repertoar finns både sakral och profan musik. Bland större sakrala verk nämns framförandet av Widéens *Juloratorium* 1970, ett framförande som skedde i samarbete med Linnearyds Kyrkokör och Södra Värends Musiksällskap. Längre fram på 1990-talet då Jan Borgström avgått som dirigent efter 27 års ledarskap och Elisabet Stoltz-Niklasson tagit vid fick kören förmånen och glädjen att medverka vid en i gudstjänst i Slottskyrkan i Stockholm. Under Elisabet Stoltz-Niklassons ledning har den också bl.a. framfört J. S. Bachs *Påskoratorium* och Schuberts *Mässa i G-dur*. Kören har under senare år letts av Eleonor Andersson, Peter Nilsson och Rickard Scheffer. Den senare tillträdde 1999 och några år senare inledde han och kören ett fruktbart samar-

bete med Väckelsångskören och dess ledare kantor Anki Lindequist. Körerna studerade gemensamt in Mozarts *Requiem*, ett verk som Ingelstadskören framfört 1977. 25 år senare, efter en lång rad övningshelger, stämövningar och orkester-repetitioner uppfördes verket på två konserter i Östra Torsås och Väckelsångs kyrkor i november 2002. Som orkester medverkade Växjö stads symfoniorkester.

Men Ingelstadskören har också utmärkt sig i konserter med profan musik. Framträdandena har ofta varit glada tillställningar, där musik på teman som Bellmaniana, Knätofs och trollflöjt, Wienermusik m.m. roat publiken. Konserterna skedde länge i samarbete med Sylvia Mang-Borenberg och hennes elever. Till den profana repertoaren bör också föras Lars-Erik Larssons *Förklädd gud* med text av Hjalmar Gullberg. Detta verk framfördes till en välbesökt konsert i Östra Torsås och Väckelsångs kyrkor våren 1995. Framförandet var Ingelstadskörens varma hyllning till dirigenten Jan Borgström som detta år avgick med pension från sin kantors/lärartjänst och då också lämnade diregentskapet för kören.

REFERENSER

- Bergensträhle, Eva. *Växjö Körsällskap jubileumsskrift 50 år*. Manuskript [1988], Växjö. Smålands musikarkiv /Körer, 2009.
- Bergön, Berit m fl., *Skriftlig historik om Akademiska kören*. Manuskript. Växjö: Smålands musikarkiv/Körer, 2009.
- Blandad Konfekt: hemsida <http://www.blandadkonfekt.se/> samt muntliga uppgifter från Agneta Högstedt agnetha.hogstedt@corallen.se. Växjö, 2009.
- Carlberg, Gunnar m fl., *Skriftlig sammanställning om Värends Hembygdskör*. Manuskript. Växjö: Smålands musikarkiv/Körer 2009.
- Dacke Drängar: hemsida <http://www.dackedrangar.se/>, Växjö, 2009.
- Edholmer, Anna-Carolina, *Jag har gjort min stämma börd*. Kalmar: Barometerns förlag, 1988.
- Ingelstadskören, historik till körens 65-årsjubileum (2001), presenterad på körens hemsida <http://hem.passagen.se/ingelstadskoren/>. Växjö, 2009.
- Leijonhufvud, Ellen, *Växjö musiksällskap 100 år*. Växjö, 1967.
- Rask, Erling och Lars-Olof, *Jubileumsblad till minne av Bertil Rasks 100-årsdag*, Manuskript, 2008. Växjö: Smålands musikarkiv/Körer 2009.
- Rundquist, Hilding, "Glimtar ur musiklivet i Växjö". *Växjöbladets jubileumsnummer VI* (1961)
- Swärd, Sven Ola, *Upplysning, uppbyggelse – bildning och nöje. Kultur i Växjö från 1840-talet till 1970*. Växjö: Högskolan i Växjö, 1992 (Acta Wexionensia. Ser. 1. History & Geography 9)
- Thornell, Olle, *Värends Hembygdskör: En krönika över 75 händelserika år med en manskör i hjärtat av Småland*. Manuskript, 1982. Växjö: Smålands musikarkiv/Körer 2009. Se även hemsida: <http://www.vaxjomanskor.net/viewtopic.php?id=2>
- Wexio Lady Lights: hemsida <http://hem.passagen.se/wladyl/> samt muntliga uppgifter från Åsa Månsson, tel 0470-606 59. Växjö 2009.
- Växjö Madrigalkör: hemsida: <http://www.vaxjomadrigalkor.eu/> samt programtrycksaker. Växjö Smålands musikarkiv/Körer 2009.
- Växjö Manskör: hemsida: <http://www.vaxjomanskor.se/> samt minnesanteckningar av Kjell Roth. Manuskript 2009. Växjö: Smålands musikarkiv/Körer 2009.
- Växjö Vocalis: hemsida: <http://vaxjovocalis.se/> samt muntliga uppgifter från Hans Linden, Växjö 2009.